

ЗА ДЕСЕМАНТИЗАЦИЯ НА ГЛАГОЛНИТЕ ПРЕДСТАВКИ В БЪЛГАРСКИЯ ГЛАГОЛ

Кирил Кирилов

Цел и задачи изследването

- Да се направи поредния обзор на префигираните глаголи.
- Няколко задачи:
  - анализ на семантиката на няколко български общорезултативни глаголи;
  - анализ на това, което обединява в семантически план префикс и глагол;
  - да се направят изводи.

ЛИНГВИСТИЧЕСКИ МАТЕРИАЛ

- Лингвистическият материал е собран:
- Старобългарски речник 1999: *(Авт. колектив)*. Т. I. и II. Изд. на БАН. С.
- Архив за български диалектен речник.

ТЕОРЕТИЧЕСКА ОСНОВА

- Общи закономерности в човешкото мислене. В семантике съществуват закони, които не са задължителни.
- К. Иванови „Десемантизация на глаголните представки“. 1966. С. Изд. БАН.
- В. А. Плунгян. *Введение в грамматическую семантику: грамматические системы языков мира = К классификации эвиденциальны.*
- Когнитивната лингвистика в изследванията на Ю. Кузнецови, Л. Янды.
- Ефекта на Вей-Схоневелд.

ISSN 0073-488X
РОССИЙСКАЯ АКАДЕМИЯ НАУК
ВОПРОСЫ
ЯЗЫКОЗНАНИЯ

6

2015

ВИДОВИ ПРЕДСТАВКИ СТАРОБЪЛГАРСКИ И БЪЛГАРСКИ ЯЗИК

- Най-често *а-* (съ-), *по-* (по-), *из-* (изъ-), *за-* (за-), *о-* (о-) и *на-* (на-).
- По-рядко *от-* (отъ-); *до-* (до-); *в-* (въ-) и *въз-* (въз-).
- Всеки префикс може да стане видов.
- Един и същ префикс може да бъде
- ту лексикален, ту видов. .

ПРИМЕРИ

префикс *раз-*

деля, лъча

разделя, разлъча

сэштѣ, сэж, сэчешѣ

сека, 1. Рубить, рассекать, сечь; хоташѣ
мь нѣбо ѣ земѣ обновѣтѣ. егоже слова
свѣтъ сжтъ ... егоже слова ... ѣко оскѣрдѣ
сѣкы каменѣе СЕ 55b13.

2. Отсекать голову, обезглавливать без
оума ны мжѣте. без оума ны сѣѣте вѣ
даште бѣсѣры црѣкѣвѣнымъ отъ свѣнѣ
попѣраны Супр. 134.24.

прэсэштѣ, -сэж, -сэчешѣ

1. Перерубить, разрубить: ѣгда хотѣше въ
ѣьтеныѣ съ мрѣтвѣцѣ. прѣсѣштѣ гробѣнымъ
пеѣатѣ Супр. 472.27.

2. Пройти прѣгвоздѣша ногѣ ѣго. прѣсѣкъшѣ
ѣ вльны морѣскыя. повѣсѣша жѣзнь на
дрѣвѣ. остроуѣша ѣже не оубѣшѣ Супр.
477. 10.

ПРИМЕРИ

любѣтѣ, любѣа, любѣшѣ

1. Любить; заповѣдь повѣдаѣ вамъ. да любѣте другъ друга ѣкоже възлюбѣ хъ вы. да ѣ вы любѣте другъ друга М Йо 13.34 З, А, СК
2. Хотеть (делать что-л.) любѣшѣ лѣ съподобѣтѣ сѣ а҃лѣьскоумоу образу. ѣ прѣѣастѣтѣ сѣ въ лѣкъ мьнѣшѣскѣ СЕ 86b22

възлюбѣтѣ, -любѣж, -любѣшѣ ‘полюбить; возлюбить устар.’
възлюбѣшѣ гѣа бѣа твоего. въсьмъ срдѣцемъ
твоѣмъ М Мт 22.37 ЗІ А СК.

ПРИМЕРИ

- Чета, четеш

1. Възприемам, разбирам нещо написано или напечатано
2. Излагам устно някаква материя пред аудитория; преподавам.
3. *Диал.* Произнасям молитва с цел да оздравее някой, да бъде предпазен от болести и пр.
4. *Диал.* Броя (в 1 знач.).

Прочета ‘чета нещо написано изцяло, докрай; изчитам’.

ПРИМЕРЫ

- жещѣ -жегж -жежешѣ
- 1. Паля, запалвам [огън] і съважате ѿ въ снопы ѣко жештѣ ѿ 3 Мт 13.30
- 2. Обгарям, изгарям някого с нажежен предмет перѣнѣнѣ неѣстьѣвыѣ. повелѣ раждегъше желѣза зѣло жештѣ ѣ по ребромъ С 116.23
- зажещѣ -зажегж -зажежешѣ ‘запаля, подпаля’ і грады ѣхъ зажъже М Мт 22.7 ЗІ, А

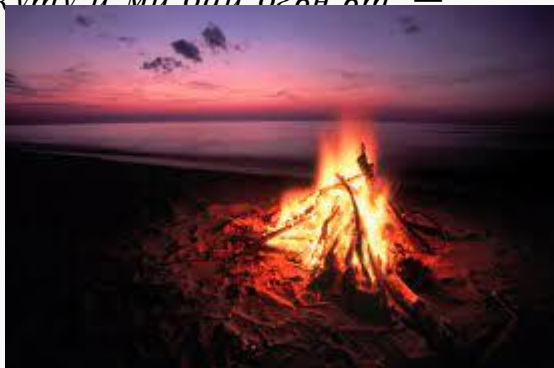
жежа:

1. Загрявам: *Жежѣ камъне.* — Ботевгр.
2. Гори: *Коложег коли жежит.* Нар.п.

зажежа ‘запаля’

Зажежи прѣчкуту и ми дай огън'ят —

Трънско.

гыбнжтѣ -гыбнж -гыбнешѣ несв св ‘почивам, загивам’ запрѣтѣлъ есі ѿзъкомъ і гыбе неѣстьѣвъ ѣ СП 9.6

погыбнжтѣ -погыбнж -погыбнешѣ ‘загина, лиша се от живот’ всѣ бо прѣемъшеѣ ножъ ножемъ погыбнжтъ М Мт 26.52 З А Б

Гина ‘умирам от неестествена смърт’ – *Гинат, Спасе, сиромашинките...*

Загина ‘умра от неестествена смърт’ - *аз искам, сестро, тук да загина!*“ Хр. Ботев.

ПРИМЕРИ

- сгрея
- сложа
- съдера
- иззидам
- поискам
- покая
- открада
- закрива

БЛАГОДАРЯ ЗА ВНИМАНИЕТО

